

Seitsemän vuosikymmentä kansakunnan elämästä Itsenäinen Suomi

Kansakunnan elämä rakentuu tapahtumien kirjavasta kudoksesta. Historiallisten ja arkipäiväisten asioiden yhteisvaikutus muovaa yhteisön koko elämän ja luo ajan mittaan lopulta kansallisen identiteetin.

Kirja kuvaa itsenäisen Suomen elämää tapahtumien jatkuvana virtana. Se tarkastelee keskeisten poliittisten ja valtiollisten ilmiöiden taustoja, sisältöä ja seurauksia. Se pyrkii osoittamaan niiden kansalliset ja kansainväliset mittasuhteet niin että ne säilyttävät ajallisen ja ajatuksellisen rakenteensa.

Kirjassa sovelletaan historiallista ajattelutapaa koko itsenäisyyden aikaan. Viime vuosikymmenien ja muuttaman kuukauden takaisten tietojen erittelylle ei ole muuta pohjaa kuin lehdistön välittämä tieto ja kirjoittajan omat muistikuvat. Tällainen tarkastelutavan yhdenmukaistaminen aiheiston erilaisuudesta huolimatta havainnollistaa yhteiskunnallisen elämän keskeisen sisällön.

Esiteltynä on tuhansittain yksittäisiä, oikealle päivälle sijoitettuja tapahtumia Suomesta ja muualta maailmasta. Tämä osa on rakennettu tietosanakirjamaisen tiukaksi. Tapahtumakalenteri esittelee sen faktapohjan, josta historianantutkimus ei voi koskaan irtaantua.

Kirjan tarkoituksena on sitoa itsenäisen Suomen sisäinen ja ulkoinen kehityshistoria paitsi aikaan ja paikkaan myös ajatukseen ja kansalliseen identiteettiin. Kirja yrittää vastata historian kaikista yksinkertaisimpaan ja siksi vaikeimpaan kysymykseen: mitä oikein tapahtui ja miksi.

Otava/Valitut Palat, 1987

Hallitus määräsi osan lakkoon ryhtyneistä veturimiehistä kertausharjoituksiin. Kapteeni Kiilusen epäkiitollisena tehtävänä oli pitää käskynjako Pasilassa palvelukseen astuville lakkolaisille.

1930

TAMMIKUU

21. Lontoossa alkaa laivasfökonferenssi, jossa suurvaltat lupautuvat luopumaan taisteluvoimien rakentamisesta vuoteen 1936 saakka.

HELMIKUU

28. Saksa hyväksyy Youngin suunnitelman.

2. SDP:n puoluekokous alkaa.

MAALISKUU

12. Gandhi aloittaa marsinsin meren rannalle vastustukseen englantilaisten suolamonopolia.

14. Eduskunta hylkää hallituksen esitykset painovapaustalain muuttamisesta.
16. Suomen Lukko perustetaan Lapualla.
28. *Työn Äänen* kirjapaino tuhoataan.

TOUKOKUU

17. Aristide Briand esittää suunnitelman eurooppalaisen valtioliiton luomiseksi.

9. 72 Lapuan liikkeen kannattajaa ilmoittautuu syylliseksi *Työn Äänen* kirjapainon hävittämiseen.

KESÄKUU

30. Viimeiset liittoutuneiden joukot lähtevät Reininmaasta.

1. Suomen ensimmäinen sukellusvene *Veteinen* laskeaan vesille.
4. Asser Salo muilutetaan Lapualla.
14. Valtioneuvosto päättää sulkea kommunistien kirjapainot väliaikaisesti.
21. Lapualla alkaa valtakunnallinen lapualaiskokous.

HEINÄKUU

16. Neuvostoliitto lähettää Suomelle nootin, jossa vaaditaan rajaloukkausten lopettamista.

20. Maksim Litvinov nimittää Neuvostoliiton ulkoministeriksi.
26. Litvinov toteaa, että Neuvostoliitto seuraa tarkkaan »naapurimaiden politiikkaa, kun niissä viime aikoina on havaittu hyökkäysluontoisen ja kiikkoisan-maalisen liikkeen yitymistä».

1. Eduskunta kokoontuu ylimääräisille valtiopäiville.
4. Svinhufvudin toinen hallitus astuu virkaan.
5. Sisäministeri määrää kommunistiset kansanedustajat pidätettäväksi. * Lapualaiset vievät Eino Pekkalan ja Jalmarin Rötön perustuslakivaliokunnan istunnosta.
7. Talonpoikaismarssi.
15. Eduskunta äänestää tasavallan suojelulain lepäämään yli vaalien. * Relander hajottaa eduskunnan.
18. Lapualaiset muiluttavat Väinö Häkkinen.

1950

TAMMIKUU

15. Presidentin valitsijamiesvaalit alkavat.

HELMIKUU

14. Neuvostoliitto ja Kiina solmivat YYA-sopimuksen.

15. Paasikivi valitaan uudelleen presidentiksi.

MAALISKUU

17. Paasikivi nimittää Urho Kekkosen I hallituksen.

HUHTIKUU

21. Kauppaneuvottelut käynnistyvät uudelleen Moskovassa.

23. Ministerit allekirjoittavat rauhanpuolustajien ydinaseita vastustavan vetoomuksen.

TOUKOKUU

9. Ranskan ulkoministeri Robert Schuman ehdottaa Saksan ja Ranskan hiili- ja terästeollisuuden yhteishallintoa.
24. DDR liittyy Kominformiin.

3. Veturimiesten lakko alkaa.
8. SAK ja STK hyväksyvät F-sopimuksen.
31. Eduskunta hyväksyy lain Kemlin kapinasta tuomitujen armauttamisesta. →s. 193

KESÄKUU

28. Pohjois-Korea valtaa Soul'n.

13. Kekkonen allekirjoittaa Moskovassa 5-vuotisen kauppasopimuksen.

HEINÄKUU

5. USA:n ja Pohjois-Korean joukkojen ensimmäinen taistelukoketus.

24. ASLA-stipendiattien opiskelu USA:ssa alkaa.

LOKAKUU

27. Kiina lähettää joukkojaan Pohjois-Korean tueksi.

1. Kunnallisvaalit alkavat.

MARRASKUU

3. YK hyväksyy Uniting for Peace -päätöslauseman, joka lisää yleiskokouksen valtaa.

27. Paasikivi täyttää 80 vuotta.

JOULUKUU

28. Kiinan joukot etenevät Etelä-Korean alueelle.

8. Jean Sibelius täyttää 85 vuotta.

Aikojen arvoitukset

Vastauksia menneisyyden salaisuuksiin

Tekniikan saavutusten, jatkuvasti kehittyvien arkeologisten menetelmien ja peräänantamattoman sisunsa avulla nykyajan tutkijat avartavat näkymiämme menneisyyteen. Silloin kun totuus voidaan paljastaa, historioitsijat ja arkeologit paljastavat sen. Aikojen arvoitukset -kirjan tarkoitus on perehdyttää lukija heidän työhönsä.

Missä päin maailmaa alettiin ensin käyttää pronssia? Miksi Egyptin kuningatar Hatšepsutin jälkeläiset yrittivät hävittää kaikki kuvat ja veistokset, jotka esittivät häntä? Onko Venäjän valtakunnan perustaminen viikinkien ansiota? Bacchuksen palvonta tuli Roomassa niin vaaralliseksi, että se kiellettiin. Mistä oikein oli kysymys? Vastaukset näihin ja moniin muihin kiintoiisiin kysymyksiin on esitetty Valittujen Palojen kirjassa Aikojen arvoitukset.

Tuhansia vuosia kului, ennen kuin esi-isämme jättivät mitään kirjoitettua tietoa. Vielä vuosituhansia he merkitsivät tapahtumia muistiin vain satun-

naisesti. Silti heidän »jalanjälkensä» ovat harvoin hävinneet kokonaan. Polkuja menneisyyteen löytyy kaikkialta.

Kirjan tekijät eivät ole yrittäneet käsitellä kaikkia tiettyyn aikaan tai paikkaan liittyviä tapahtumia, vaan ovat valinneet kiinnostavimmat ja jännittävimmät hetket matkaltaan menneisyyteen. Aikojen arvoitukset ei ole tavallinen historiankirja. Epäilemättä se lisää tietojamme muinaisten esi-isiemme tavoista tai niiden puutteesta, mutta ennen kaikkea se on tarkoitettu hauskaksi lukemiseksi.

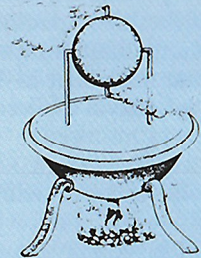
Valitut Palat, 1987

ISOJEN POIKIEN LELUJA

Kahden kreikkalaisen neron keksinnöillä on ollut kauaskantoisia vaikutuksia. He olivat Ktesibios, joka eli Aleksandriassa noin 270 eKr., ja Heron, joka asui siellä noin 300 vuotta myöhemmin. Molemmat rakensivat monimutkaisia koneita, jotka sisälsivät mutkikkaita vipu- ja rattasarjoja ja joiden voimanlähteenä oli liikkuva ilma tai vesi. Esimerkiksi Ktesibioksen vesikeloa ja Heronin ruuvipuristinta käytettiin vuosisatoja, ennen kuin paremmat laitteet keksittiin. Suuri osa heidän keksinnöistään ei kuitenkaan soveltunut jokapäiväiseen käyttöön. Ktesibios rakensi esimerkiksi ensimmäiset urut — vesikäyttöisen raikuvan instrumentin, jonka ääni kantoi yli 60 kilometrin päähän.

Heron oli kuuluisa automaattisesta nukkeatteristaan ja -temppeleistään, joiden ovet auksivat kuin taikaiskusta, kun alttarille sytyt-

tiin tuli. Hän keksi myös voimanlähteitä, joita nykyisin käytetään sähkötuotannossa. Heron oli antiikin ainoa ihminen, joka puhui tuulimyllystä. Hänen kuvaustensa mukaan sitä käytettiin kuitenkin voimanlähteenä koneessa, joka puhalsi ilmaa urkuihin. Tämän puhallusilman vaikutuksesta urut alkoivat soida. Heronin nerokkain keksintö oli aiolopiili, höyrypallo. Se oli kattilan päälle kiinnitetty pallo, jossa oli kaksi kulmaan taivutettua poistoputkea. Höyry johdettiin vesikattilasta putkea pitkin palloon. Kun se purkautui poistoputkista, pallo alkoi pyöriä. Samaa periaatetta sovelletaan nykyisin nurmikkojen kastelulaitteissa, suihkukoneissa ja raketeissa. Itse asiassa Heronin höyrypallo on höyryturbiinin edelläkävijä. Sitä, samoin kuin tuulimyllyäkin, pidettiin kuitenkin vain leluina, eikä sitä koskaan käytetty energian tuottajana.

Heronin höyrypallo, jota pidettiin leluina, herätti myöhemmin ajatuksen höyrykoneesta. Se oli siis alkusysäys teolliselle vallankumoukselle.

KIINAN ENSIMMÄINEN KEISARIKUNTA

Qin, yksi muinaisen Kiinan maakunnista, sijaitsi maan luoteisosassa suunnilleen nykyisten Shaanxin ja Gansun maakuntien paikalla. Kun 13-vuotias Cheng nousi valtaistuimelle 246 eKr., Qin oli voimakkaimpia maakuntia. Saatuaan vallan omiin käsiinsä 237 eKr. Cheng hyökkäsi kilpailijoitaan vastaan. Yli miljoona miestä käsittävän armeijansa avulla hän voitti maan muut seitsemän kuningaskuntaa. Eräs kronikoitsija vertasi hänen sotaretkiään silkkitoukkaan, joka syö mulperipuun lehteä. Vuoteen 221 eKr. mennessä hän hallitsi lähes koko Kiinaa ja otti itselleen arvonimen Qin Shi Huangdi, joka tarkoittaa ”ensimmäinen Qin-sukuinen suvereeni keisari”.

Keisari keräsi ympärilleen lahjakkaita miehiä. Hänen pääneuvonantajansa oli Li Shu. Yhdessä nämä kaksi kansanjohhtajaa painoivat leimansa kaikkialle. He määräsivät kaikki aseet luovutettaviksi. He sulatettiin, ja niistä valettiin soittokelloja ja patsaita. He määräsivät tuhannet vanhan maanomistajaluokan jäsenet poistumaan kotiseuduiltaan ja asettumaan pääkaupunkiin Xianyangiin sekä jakoivat maan uusiin hallintoyksiköihin. He vakioivat painot ja mitat, rahayksikön, kirjoitusmerkit, jopa vaunu- ja akselivälit. He rakennuttivat teitä, jotka

yhdistivät pääkaupungin valtakunnan kaukaisimpiinkin kolkkiin.

Heidän pysyvin aikaansannoksensa oli suuri Kiinan muuri, jonka tarkoituksena oli suojella maata pohjoisen barbaarikansoilta. Muuri ulottuu maan pohjoisrannikolta melkein Tiibetin rajalle. Sen pituus on kaiken kaikkiaan noin 2700 kilometriä.

Osia muurista oli rakennettu jo ennen ensimmäistä keisaria, mutta ne yhdistettiin suurelta osin vuosina 220—200 eKr. Työtä johti ensimmäiseen kenraali Meng Tian, joka oli aikaisemmin torjunut mongolien hyökkäyksen. Ainakin miljoona työläistä osallistui tähän orjantööhön. Useimmat kuolleet haudattiin siihen paikkaan — syväälle muurin perustuksiin tai sen sisään. Kiinalaiset toivoivat, että kuolleiden henget lepyttäisivät jäisen pohjolan jumalat ja paholaiset, jotka olivat suuttuneet muurin rakentamisesta.

Ensimmäisen keisarin itsevaltainen hallitsemistapa oli tiukkaa ja tehokasta. Pian hänen kuolemansa jälkeen alkoi kuitenkin katkera taistelu vallasta. Li Shu vangittiin, ja häntä kidutettiin. Lopulta hänet katkaistiin keskeltä. Kansalaiset kapinoivat, ja Kiina jakautui jälleen kerran.

Jotkut historioitsijat ovat arvelleet, että suuren Kiinan muurin rakentaminen ei johtunut pelkästään halusta pitää maahantunkeutujat loitolla. Valtava urakka työllisti tuhansia kotiutettuja sotilaita.